

Bernhard Kittel*

Enkele verduidelijkingen in het debat over de gekheid van een methodologie

Ik dank Paul Pennings voor zijn commentaar op mijn oratie waarin hij enkele mogelijke punten van discussie naar voren heeft gebracht. In mijn antwoord wil ik graag op die punten, die mijns inziens nadere aandacht verdienen, ingaan.

Ten eerste gaat het, zoals ik herhaaldelijk heb benadrukt, en anders dan Pennings veronderstelt, in mijn oratie niet om de sociale wetenschappen in het algemeen. Ik heb het over een zeer specifieke tak, die probeert door middel van vergelijkende studies algemene, van tijd en ruimte abstraherende hypothesen over samenhang te toetsen. Dit soort hypothesen, causale afleidingen uit correlaties en breed geformuleerde conclusies, zijn onder meer te vinden in vele alom gerespecteerde studies in de vergelijkende politieke economie (bijvoorbeeld Garrett 1998; Iversen 1999; Franzese 2002), net zoals in het werk van Pennings en dat van mij (bijvoorbeeld Pennings 1999; Kittel 2000). Impliciet kiest ook Pennings voor dit perspectief in zijn kritiek op mijn oratie, als hij aan het einde de verklarende rol aan de kwantitatieve aanpak toeschrijft. Ik 'dicht' dus niets aan de macrokwantitatieve benadering 'toe', maar wijs op een gebruikelijke en gewaardeerde aanpak. Met mijn kritiek, die wat dit betreft niet pretendeert om een nieuwe pagina in de discussie open te slaan, maar enkele belangrijke argumentatielijnen probeert samen te vatten, bevind ik me trouwens in het gezelschap van één van de stamvaders van de macrovergelijkende aanpak, die na meer dan 35 jaar werk in deze traditie concludeert: 'I am willing to believe that where history was kind enough to have generated different institutions under the same conditions we will know more and know better. But history may deviously generate institutions endogenously and this would make our task next to impossible' (Przeworski 2004: 540).

Het tweede punt waar ik kort op wil ingaan betreft het onderscheid tussen tijdreeksanalyse en macrokwantitatief vergelijkend onderzoek. Ik heb dat punt in mijn oratie even aangestipt, maar ben er niet dieper op ingegaan, omdat ik op een argument op een ander niveau uit was. Pennings herinnert ons correct aan het feit dat het hier om twee verschillende benaderingen gaat, die in verschillende contexten van toepassing zijn. Tegenwoordig geldt echter de combinatie van de vergelijkende en de tijdreeksopzet in de vorm van *pooled time-series*

cross-section analysis als meest geavanceerde techniek van kwantitatief vergelijkend onderzoek. Door de herhaaldelijke meting van data voor dezelfde casussen ontstaan tijdreeksen. De onderzoeker zal een oplossing voor de problemen die daaruit voortkomen moeten vinden, ook al is de oorspronkelijke vraagstelling puur vergelijkend geformuleerd. Daarom onderschat Pennings mijns inziens de invloed van de tijdreeksanalyse op macrovergelijkend onderzoek. Enkele nijpende problemen die door deze combinatie ontstaan heb ik elders behandeld (Kittel 1999; Kittel 2005; Kittel and Winner 2005).

Het derde punt betreft mijn centrale stelling: dat de aggregatieproblematiek voor vele macrovergelijkende vraagstukken in de sociologie en politieke wetenschappen, waaronder politiek beleid en instituties, zwaarder weegt dan voor de economie. Het gaat hierbij om de implicaties van het verschil tussen *ex ante* en *ex post* aggregatie van individueel gedrag naar macrotoestanden. Anders dan Pennings mijn argument interpreteert gaat het hierbij niet primair om het gebruik van kwalitatieve of kwantitatieve methoden, maar om het analyseniveau dat centraal moet staan. Bij *ex post* aggregatie van typisch gedrag van een groot aantal individuen die onafhankelijk van elkaar min of meer hetzelfde doen, zoals in een marktsituatie uit het leerboek, kan door middel van de representatieve agent geabstraheerd worden van het gebeuren op individueel niveau. Zo kan de analyse op het macroniveau worden beperkt. Bij *ex ante* aggregatie tot een collectieve beslissing moet volgens dit argument de strategische interactie op niveau van de actoren in de analyse worden opgenomen, als theoretisch maar ook als empirisch te analyseren element. Hierdoor kan een pure macroanalyse niet tot éénduidige conclusies komen. Of deze microanalyse kwantitatief of kwalitatief wordt, is pas in de volgende stap van het argument relevant. Ik meen dat de typische vraagstukken van de macrovergelijkende analyse te complex zijn, om ze kwantitatief met enige kans op robuuste resultaten te kunnen benaderen. In zoverre en in deze specifieke analysesituatie pleit ik inderdaad voor het omdraaien van de rol van kwantitatief en kwalitatief onderzoek.

Zowel Pennings als ik hebben onze conclusies uit de problemen van macrokwantitatief vergelijkend onderzoek getrokken. Hij koos voor een poging om complexe causaliteit door middel van (*fuzzy set*) *qualitative comparative analysis* meester te worden (Pennings 2003). Ik zie de toekomst meer in de verschuiving van de analysefocus naar verschijnselen op het microniveau, die aan fenomenen op macroniveau ten grondslag liggen. Wat mij echter bij het worstelen met de problemen van macrokwantitatief vergelijkend onderzoek en bij het schrijven van mijn oratie is opgevallen, blijkt nu ook weer uit de reactie van Pennings: we hebben dringend een nieuwe discussie nodig over het ontologische en epistemologische fundament van onze disciplines. Maar ik vrees dat dit waarschijnlijk de minst populaire opmerking is die men momenteel kan maken.

Noot

* Door een typefout in het manuscript werd het citaat van John Goldthorpe op p. 16 van *Sociologie*, jr. 1, nr. 1, 2005, op zinstorende manier veranderd. Het juiste citaat is: 'They appear to few, too interdependent, and too causally heterogeneous for anything of much use to be said in theoretical terms.' Excuses van de auteur.

Literatuur

- Franzese, R. J. (2002) *Macroeconomic Policies of Developed Democracies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Garrett, G. (1998) *Partisan Politics in the Global Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Iversen, T. (1999) *Contested Economic Institutions. The Politics of Macroeconomics and Wage Bargaining in Advanced Democracies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kittel, B. (1999) 'Sense and Sensitivity in Pooled Analysis of Political Data'. *European Journal of Political Research* 35 (2): 225-253.
- Kittel, B. (2000) 'Trade Union Bargaining Horizons in Comparative Perspective: The Effects of Encompassing Organization, Unemployment and the Monetary Regime on Wage-pushfulness'. *European Journal of Industrial Relations* 6 (2): 181-202.
- Kittel, B. (2005) Pooled Analysis in der ländervergleichenden Forschung: Probleme und Potentiale. In S. Kropp & M. Minkenberg (eds) *Vergleichen in der Politikwissenschaft*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.
- Kittel, B., and H. Winner (2005) 'How Reliable is Pooled Analysis in Political Economy? The Globalization-Welfare State Nexus Revisited'. *European Journal of Political Research* 44 (1): 269-293.
- Pennings, P. (1999) 'Explaining Variations in Public Employment'. *International Journal of Comparative Sociology* 40 (3): 332-350.
- Pennings, P. (2003) 'Beyond Dichotomous Explanations: Explaining Constitutional Control of the Executive with Fuzzy-Sets'. *European Journal of Political Research* 42 (4): 541-567.
- Przeworski, A. (2004) 'Institutions Matter?' *Government and Opposition* 39 (4): 527-540.